

Aiguamolls a Pals?

(*) Ramon Fortià i Ruiz

Certament que bona part de la polèmica entorn de les zones humides de Pals, ha vingut centrada per la discussió de si ens trobem o no davant una àrea a la qual se li pugui donar el qualificatiu d'aiguamoll. També és veritat que per a la majoria de nosaltres aquest ha estat de sempre un punt sobre el qual, per la seva claredat i evidència, no calia incidir massa.

En qualsevol cas, els que reiteradament s'han manifestat contraris a l'existència d'aiguamolls a Pals, malgrat la pobresa i la poca consistència de les seves argumentacions, han assolit èxits importants. Així, l'any 83, aquells que de manera pública i notòria, sense cap tipus de pudor, defensaren aquesta idea, aconseguiren que les últimes zones humides del Baix Empordà fossin excloses de la llei de protecció dels aiguamolls empordanesos. La tan airejada frase que «a Pals no hi ha aiguamolls» va semblar ser una raó prou convincent de cara a l'opinió pública per salvar una situació que ja llavors podia haver estat d'autèntic escàndol.

El més preocupant és, però, que dos anys més tard i amb motiu de la presentació del Pla General d'Ordenació del municipi de Pals, que pretén convertir l'àrea en una marina i una urbanització amb capacitat per a sis mil persones, tornin de nou a utilitzar-se argumentacions similars a aquelles de tan trist record. Altre cop estan obtenint els seus fruits i el cert és que novament una certa confusió regna en els mitjans de comunicació i, àdhuc, a la mateixa administració. A tal efecte hem de considerar el comunicat emès per la Comissió Tècnica del Patrimoni Cultural de Girona, que, malgrat pronunciar-se de manera clara i encetada per la total protecció de la zona, condiona això al fet que l'àrea sigui catalogada realment d'aiguamoll.

Esvair possibles interrogants i aportar claredat al tema, potser barrejat tot això amb unes certes dosis d'indignació, han estat bàsicament els motius que m'han portat a escriure aquestes ratlles.

Hom podria començar per cercar en l'etimologia del topònim Pals, derivat del terme llatí palus i que vol significar «Lloc palustre» o «terreny pantanós». Una altra bona opció seria recórrer a les definicions estrictes de la paraula aiguamoll, entenent com a tal l'àrea en la qual predominen els sòls inundats d'una manera més o menys permanent o també aquella on el terreny apareix saturat d'aigua. No cal dir que ambdues s'ajusten plenament a la zona de Pals ara qüestionada, i són els geòlegs, a qui encara ningú no ha consultat, aquells que ben segur tindrien més a dir sobre el tema. Des del punt de vista botànic i faunístic, les característiques d'aquests marges corresponen de ple amb aquelles de les zones d'aiguamoll. La dinàmica dels sistemes i les interrelacions entre elements deïxen prou clar que ens trobem davant un indret catalogable dins els ecosistemes d'aiguamolls litorals. Ja l'any 76, al Llibre Blanc de la Gestió de la Natura als Països Catalans editat per la Institució Catalana d'Història Natural s'escriu: «Els aiguamolls de Pals constitueixen una resta de l'extensa zona marjalenca que presidí la desembocadura del Ter, de la Muga i del Fluvià». Òbviament que l'aplicació de criteris científics no dona ni ha donat mai cap opció al dubte.

Però allà on vull ser més extens és a l'hora de citar els nostres més il·lustres geògrafs i escriptors, potser pel respecte i credibilitat que les seves persones ens han d'inspirar a tots plegats. Així, en la Geografia de Catalunya de Lluís Solé i Sabarís es llegeix: «Passat el Montgrí, l'Empordà es continua en la plana d'inundació del Ter i del Daró... Trobarem una faixa litoral d'aiguamolls i els fondals de més cap endins...». Joaquim Botet i Sisó, en la Geografia General de Catalunya, ens diu: «...des de les Roques del Recó a la desembocadura del Ter, lo forma una platja baixa vorejada d'aygamoxos, en la qual dona ses aygues a la mar lo riu Adaró».

Un altre bon document el tenim en les paraules de Joan Badia i Homs a la Gran Geo-

grafia Comarcal de Catalunya. Ell diu: «Aquestes terres formen un tram de costa baixa i sorrenca, la platja de Pals, on abundaven maresmes i aiguamolls que foren en part dessecats...»; continuant més avall: «...Pere Coll i Rigau (...) que féu fortuna a Cuba i en tornar adquirí el Mas Gelabert a Pals i reintroduí el conreu de l'arròs als aiguamolls abandonats».

I així podríem continuar recorrent a totes aquelles personalitats que han escrit del nostre país. Malgrat tot, no puc pas estar-me de citar unes paraules d'aquell que, ben segur, millor ha descrit la seva terra i com ningú l'ha arribat a estimar, Josep Pla: «Pals (...) és una població típica de l'època de l'Empordanet lacustre, ple d'aiguamolls i de closos fangoses, durant la qual calgué edificar els pobles sobre els pujols esventats, que es consideraven més nets de miasmes i adequats perquè la gent no visqués permanentment en el fang.»

Finalment, i continuant amb aquest recull de textos i opinions, voldria reproduir unes paraules de Santiago Cucurella, geògraf i historiador, que vénen a resumir de manera concisa i breu una grisa situació autènticament intolerable és la insensibilització de certs sectors que, tot i autoqualificar-se de nacionalistes —defensors dels interessos de la Nació—, no dubten a vendre una part insubstituïble del seu patrimoni natural per un plat de lleties. Probablement Pals no és un indret que inicialment pugui englobar-se en el que anomenem Catalunya deprimida, però té molts números per formar part aviat de la Catalunya deprimida».

Diu una revista gironina, tot parlant d'aquest tema, que no hi ha res més absurd ni menys intel·ligent que entestar-se cegament a negar l'evidència. L'evidència, em sembla, està servida. Ara que cadascú hi digui la seva i, evidentment, que n'accepti les conseqüències.

(*) Naturalista, biòleg